

Лещенко О.В.

Донецький державний університет управління

СТВОРЕННЯ КРЕАТИВНИХ ГРОМАДСЬКИХ ПРОСТОРІВ ЯК ІНСТРУМЕНТ ВІДРОДЖЕННЯ РЕГРЕСИВНИХ МІСТ І РЕГІОНІВ

У статті проаналізовано історичний поступ досліджень із урбаністики від початку XIX ст. дотепер. Визначено, що сучасні дослідники з урбаністики зосереджують коло своїх наукових інтересів на новому явищі в розвитку цивілізації – «гіпермістах». На підставі теорії функціонування гіперміст у вигляді багатьох щільно розташованих «центрів тяжіння» науковці вказують на пришвидшення зміни вигляду міст із чітко вираженим історичним центром, житловими та діловими районами. Активно досліджується вплив на зміну центрів тяжіння, що формують нові мапи міст так званих «креативних просторів». У статті розглянута категорія креативних громадських просторів як фактору, що визначає конкурентоздатність міст і громад у боротьбі за розвиток територій. Проаналізовано і визначено змістову частину поняття «креативний простір». Було змінено традиційний підхід до визначення цього поняття, відповідно до якого креативний простір визначено як мікросередовище, котре відповідає вимогам і запитам активної частини суспільства, здатної до генерування креативного мислення. Встановлено, що креативний простір фактично є формою (архітектурною, інфраструктурною), здатною дати можливість креативним людям наповнити себе змістом, у якому продукуються креативні ідеї, стартапи, продукти. Описано основні типи креативних просторів відповідно до часу їх виникнення та призначення. Встановлено зв'язок між розвитком територій, трудовою та освітньою міграцією та містобудівною стратегією муніципалітетів і громад. Визначено чинники, що є системними та ключовими у прийнятті рішення про трудову й освітню міграцію активної частини населення громад. Доведено, що три основні питання «Чому саме тут?», «Чому саме зараз?», «Чому саме цей простір?» дозволяють громаді та муніципалітету прийняти правильні управлінські рішення щодо розбудови креативних просторів на своїй території в рамках стратегій розвитку. Окреслено краєві практики «великої п'ятірки» українських міст у політиці стримування від'ємної трудової й освітньої міграції.

Ключові слова: креативний простір, трудові ресурси, трудова міграція, освітня міграція, розвиток громад, містобудівна стратегія.

Постановка проблеми. Проблема управління регресивними містами та регіонами та їхнього розвитку гостро постає перед державним управлінням, місцевим самоврядуванням і громадами по всьому світу. Складно знайти таку державу, в якій би не поставало таких питань, як розвиток креативної індустрії, підвищення рівня життя населення, зростання валового внутрішнього продукту на душу населення, регулювання міграції робочої сили, санітарні умови в місцях компактного проживання населення, боротьба з безробіттям тощо.

Деякі з перелічених вище питань притаманні тим чи іншим громадам і суспільствам. Наприклад, бідні квартали «барріос» у Каракасі (Венесуела), або бразильські «фавели» та кенійські нетрі «Кіберія», де на тлі жахливих санітарних умов і катастрофічного рівня насильства (більше

ніж 85–100 вбивств на кожні 100 000 населення) місцеві громади намагаються спільно вирішувати побутові проблеми та навіть проблеми екології [1–3]. Інші виклики мають загальносвітовий рівень – боротьба з безробіттям, трудова міграція. Окремі регіони та міста страждають від перенаселення (згадані вище проблеми нетрів), інші – від нестачі трудових ресурсів і населення. Новим викликом за умов глобалізації та відкритих кордонів стало питання трудової й освітньої міграції, коли цілі регіони залишаються спустошеними та занедбанними через масовий виїзд населення [4]. Звичайно, набір «болючих питань» у кожній громаді свій, і навіть однакові проблеми мають «місцеве» забарвлення, проте є й деякі універсальні підходи та інструменти, що дозволяють, якщо не вирішити повністю, то значно знизити ступінь соціально-побутової та економічної напруженості.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблемам урбаністики, вирішення питань складних соціоекономічних систем і конструкцій приділено чимало уваги сучасними дослідниками. Перші наукові роботи на тему проблем розвитку міст і громад, якщо не розглядати «Утопії» Томаса Мора, «Міста сонця» Томазо Кампанелли [5; 6] та роботи інших романтиків-утопістів, стали праці початку XIX ст. Практично століття основним питанням розвитку міст і громад, окрім питань архітектурної забудови та інфраструктури, стало питання розбудови гетто та відносин окремих груп населення всередині цієї системи. У Європі актуальнішими були питання утворення та існування єврейських гетто, а у Сполучених Штатах Америки основна увага приділялася питанням сегрегації населення та функціонуванню афроамериканських гетто [7]. З часом акцент в урбаністичних дослідженнях із національно-расового питання змінився у бік розвитку інфраструктури, рішення соціально-побутових проблем, архітектури, розвитку можливостей [8].

Самі сучасні тенденції у науці про урбаністику торкаються питання розвитку «гіперміст». Гіперміста – це урбаністичні утворення з населенням від 10 млн мешканців, але є і винятки, коли місту з кількістю мешканців від 500 тис. притаманні риси «гіперміст». У межах таких конгломерацій виникають нові форми відносин у системі координат громада – влада – самоврядування – бізнес – індивід. Виникає нове поняття «сталого розвитку» так званих «міських сіл» за умов щільного розташування мікрорайонів [9; 10]. Окремо слід зупинитися на новому фундаментальному дослідженні вітчизняного вченого Андрія Павліва. У своїй дисертації на здобуття наукового ступеня доктора наук під назвою «Теорія імпульсів в урбаністичному розвитку великого міста» 2019 р. автор окремо приділив увагу питанню, яке сформулював як «Мотивація населеності та їхній містоперетворювальний потенціал» [11, с. 296]. У цьому розділі своєї дисертації А. Павлів доводить, що існує явище так званої поліімпульсивності у межах окремого міста. У межах цього явища може виникнути ситуація розмиття чітких меж між історичним центром, околицями та передмістям. Зміна форм зайнятості населення, наслідки містобудівної політики, техногенні фактори змінюють центри тяжіння. Нівелюються такі чинники, як час розбудови тих чи інших районів, їхня первинна належність до «ділової», «промислової» або «спальної» частини міста.

Важко не погодитися з такими висновками, особливо коли у світі є приклади існування гіперміст із населенням більшим, ніж населення окремих країни чи навіть континентів. Так, наприклад, населення Шанхаю, за даними 2014 р., становило понад 24 млн мешканців, тоді як все населення Австралії – близько 23 млн [11, с. 293]. Тож ми бачимо, що розвиток людської цивілізації, набір викликів як локального, так і глобального характеру визначають те коло питань, над яким сьогодні працює наукова спільнота в галузі урбаністики. Дедалі частіше в поле зору дослідників потрапляють інтереси окремих громад, що існують у межах гіперміст та агломерацій [12].

Постановка завдання. Сучасній Україні також притаманні проблеми, пов'язані з розвитком і зміною «обличчя» та змісту міст. Серед основних чинників, що мають вирішальне значення у впливі на процеси містоперетворення, можна назвати:

- значне скорочення населення країни протягом останніх тридцяти років. Зменшення на 10 млн осіб (із 52 млн у 1992 до майже 42 млн у 2021) [13];
- внутрішню міграцію населення, спрямовану на відтік із регіонів до основних центрів тяжіння у містах Київ, Львів, Харків, Дніпро, Одеса;
- приховану трудову міграцію з вектором на виїзд із країни;
- відкрити освітню міграцію (явище, що є значно важчим за наслідками, ніж прихована трудова міграція, адже за освітньої міграції, особливо з виїздом за кордон, вірогідність повернення робочої сили на місце постійного мешкання дуже низька);
- пандемію COVID-19, спричиненого коронавірусом, і викликані нею карантинні обмеження;
- зміну форм роботи (дистанційну роботу);
- розвиток е-бізнесу;
- окупацію Російською Федерацією півострова Крим та окремих районів Донецької та Луганської областей, викликану цим проблему внутрішньої міграції населення, переїзд підприємств, організацій та установ. Окремо слід зазначити існування проблеми «афганського синдрому» в осіб, які брали участь в активній фазі збройного протистояння з російськими окупаційними військами;
- інші.

Такий широкий спектр викликів значною мірою здійснив вплив як на «обличчя» міст, так і на характер внутрішніх процесів містобудування. Основним фактором, що визначає сучасний стан переважної більшості міст України, є нестача кваліфікованої робочої сили (переважно у промислових містах). І це, як не дивно, на фоні існу-

вання проблеми безробіття. На піку карантину 2020 р. рівень прихованого безробіття сягав до 17% від робочої сили! [14] Чому наші міста втрачають робочу силу такими темпами? Це надважливий виклик, адже нестача активної частини у структурі населення фактично перетворює міста та регіони на регресивні. У процесі професійної діяльності у громадській організації «Криво-різька фундація майбутнього» нами було встановлено три основні категорії активних громадян, котрі залишають українські міста. Це кваліфіковані робітники працездатного віку; робітники, демобілізовані після участі в антитерористичній операції (АТО) й операції об'єднаних сил (ООС); випускники шкіл і закладів вищої освіти, котрі виїжджають для проходження навчання або на роботу в інші міста або країни.

Коли йдеться про нестачу кваліфікованої робочої сили, природно здійснювати пошук витоків проблеми в тому, а чи існує система підготовки відповідних кадрів у регіоні. За останні 50 років в Україні побудовано розгалужену мережу закладів освіти всіх рівнів, яка може повністю забезпечити потреби економіки, медицини, силових структур, управління. У чому ж полягають причини того, що кваліфіковані робітники виїжджають в інші регіони та навіть країни, а молодь залишає міста, де отримали освіту, на користь міст української «великої п'ятірки» або їде з країни? Частково це можна пояснити умовно низьким рівнем середньої заробітної плати, але останнім часом це питання не стоїть так гостро, адже такі показники, як мінімальна заробітна плата в Україні вища, ніж у Білорусі та Російській Федерації (основних напрямках трудової міграції до 2015 р.) [15]. Коли ж йдеться про оплату праці кваліфікованих робітників, то розрив розміру останньої навіть порівняно з рівнем заробітків у Польщі (країні наймасовішої трудової міграції українців) сьогодні вже не є такою, що істотно б мотивувала на виїзд.

Актуальним є вплив на поведінку й уподобання активної частини працездатного населення так званого «мобілізаційного розриву» (явище, що спостерігається з 2014–2015 рр.). Це час, на який робітник змінював свою професію на службу у збройних силах чи добровольчих утвореннях для відстоювання територіальної цілісності та незалежності України. Явище характеризується низьким відсотком повернення до професійної діяльності, якою займалися демобілізовані особи до участі у збройному протистоянні, та має переважно психологічні та фізіологічні причини.

Названі вище дві категорії робітників, котрі залишають міста, є важливими і болючими, але не вирішально критичними, адже «заробітчани» переважно повертаються у своє місто й інвестують економіку своїх міст за рахунок приватного будівництва, фінансової допомоги членів родини, що залишилися вдома, або початку власної справи на основі заробленого стартового капіталу. Виїзд молоді, навпаки, створює критичну загрозу, адже молодь швидко асимілюється на новому місці. Утворюючи сім'ї на новому місці перебування (навчання, роботи), молодь практично ніколи не повертається. Дуже часто батьки протягом кількох років фінансово допомагають своїм дітям, які виїхали, що додатково виводить гроші з економіки міст, регіонів, країни. Таким чином, міста і регіони, витрачаючи свої ресурси на відтворення і підготовку активної частини населення, втрачають її (активну частину населення) назавжди. Втрачається можливість відновити кількість населення, а також механізми повернення витрачених ресурсів.

Чому молоді українці їдуть зі своїх міст? Як говорить статистика, основною відповіддю є «кращі умови життя й освіти». Не якість освіти, а умови освіти! Ось один із визначальних чинників для 64% респондентів [16]. Умови життя, навчання, реалізації – ось основний запит молоді сьогодні. І тільки вирішивши ці питання, можна побачити перспективу у розвитку міст і регіонів. Отже, цілком логічно є актуальність питання створення креативних просторів для навчання, дозвілля, соціальної та психологічної адаптації, самореалізації та бізнесу [17], але наступним важливим питанням, навіть комплексом питань для громади є такі: Чому саме тут? Чому саме зараз? Чому саме цей простір?

Виклад основного матеріалу дослідження. Розглядаючи питання створення креативних громадських просторів, насамперед треба визначитися зі змістом терміна «креативний простір». Багато знавців урбаністики по-різному визначають його зміст. Ми навмисно не наводимо ці тлумачення і не намагаємося якось систематизувати й аналізувати думки попередників. Наша позиція полягає в тому, що фактично всі автори мали рацію щодо змісту терміна «креативний простір» відповідно до часу і місця проведення своїх досліджень. На їхні висновки впливала культура регіону і громад, рівень розвитку економіки тощо.

На нашу думку, до визначення «креативного простору» необхідно підходити з точки бачення предмету кінцевими бенефіціарами такого про-

стору. Від кого є запит на креативні простори? Для кого і ким вони будуються? Логічно, що запит на креативні простори йде від сучасної активної частини молоді 18–35+ років. Це молодь, яка якісно відрізняється за своїми уподобаннями від молоді кінця ХХ – початку ХХІ ст. Звичайно, що представники такої молоді були і раніше, але у 70-ті, 80-ті рр. ХХ ст. їх були одиниці. Правда, ці одинаки були Біллами Гейтсами, Марками Цукенбергами, Стівами Джобсами, Ілонами Масками – тими, хто зараз рясно заселив Кремнієву долину. Перші представники сучасної креативної генерації досягли успіху і створили / стали своєрідними еталонами, іконами стилю. Сучасна молодь не розуміє підхід попереднього покоління, яке пропонує їм філософію успіху через формулу традиційного поступового кар'єрного зростання. Ця традиційна філософія полягає в тому, що спочатку ти 3–5 років працюєш за низьку зарплату, але тобі надається право увійти в компанію та доторкнутися до її цінностей. Потім ти сам стаєш провідником цих цінностей на рівні середнього менеджменту, а років через 15–20 ти, можливо, зможеш досягти рівня старшого менеджменту. Протягом всіх цих років еталоном винагороди будуть подяки керівництва, фото на дошці пошани «працівник місяця», уїк-енди за містом, а піком бажань стане двотижнева відпустка на березі моря за принципом «все включено». І все це помножене на правила внутрішнього розпорядку, суворий дресскод, лояльність до корпоративних цінностей.

Сучасна молодь не готова жити за такими правилами. По-перше, вони не готові до марафонів довжиною у 20 років, а тим більше до марафонів, які доводиться бігти у форматі спринту. Роботу і відпочинок вони не розділяють. Дуже часто вони не розділяють роботу, відпочинок і побут як за локацією, так і за часом. Відновлюватися після важкого тижня на «дачі», як молодший персонал, або на виїзді у п'ятизірковому готелі, як топ-менеджери, сучасна креативна молодь не готова. Їхні уподобання – це або екстремальний гірський спуск, або просто філіжанка кави в тихому кутку чи на балконі офісу за принципом «тут і зараз». Та і що таке «трудоий тиждень» для нової генерації? Понеділок може початися в суботу, як у братів Стругацьких, а сам тиждень може розтягнутися на дві декади або завершитися вже найближчого вівторка. Отже, для креативної молоді не працює традиційна система координат ні в роботі, ні в побуті, ні у відпочинку.

Тож креативний простір – це мікросередовище, яке відповідає вимогам і запитам активної частини суспільства, здатної до генерування креативного мислення. Фактично креативний простір – це форма (архітектурна, інфраструктурна), здатна дати можливість креативним людям наповнити себе змістом, у якому продукуються креативні ідеї, стартапи, продукти. Форми креативних просторів можуть бути різними: від модернізму, постмодернізму, еkleктики до деконструктивізму, хай-теку, біо-теку, екологічної архітектури. Все залежить від настроїв суспільства та запитів тієї його частини, яка тут і зараз виконує функції «креативної молоді». Відразу постає питання: чому така увага приділена саме креативній молоді, адже йшлося про брак професійної робочої сили? Тобто є нестача електриків, гірників, металургів, залізничників, а не робітників сфери кіноіндустрії, дизайну, перукарів, рекламистів. У креативній сфері працюють від 2 до 8% активного населення. Тож як через креативні простори вирішити питання відтоку професійних кадрів і населення? Справа у тому, що сьогодні швидко розмиваються межі застосування креативного підходу у будь-якій галузі діяльності людини. Креативний підхід у професійній діяльності вимагається всюди. Тож всюди потрібні носії цього креативного підходу, а де, як не у креативних просторах культивувати креативність? З іншого боку, не треба вважати, що креативні простори – це місця для «тусовки» представників креативних професій. Насправді це нові центри тяжіння територій. Це такі центри, навкруги яких відбуваються події й активності, що задовольняють потреби на умови роботи, побуту та дозвілля одночасно. Паралельно ці простори поширюють навколо себе середовище комфорту, безпеки та створюють мікроклімат для розвитку бізнесу. Тому наявність креативних просторів сьогодні визначає привабливість того чи іншого району міста / території, що є привабливим для життя, роботи, відпочинку, підприємництва, а отже, креативні простори визначають перспективу розвитку територій і громад. Це є відповідь на питання «Чому саме тут?».

Відповідь на питання «Чому саме зараз?» не є складною. Виходячи з наведеного вище, є очевидним, що громади, в яких не культивується створення креативних просторів, стають непривабливими для життя і роботи та починають втрачати активну частину населення, котра прагне до самореалізації та нових умов у роботі, навчанні, побуті та відпочинку. Процеси трудової й освітньої

міграції вже набрали обертів і в окремих регіонах сягнули критичних позначок. Тож якщо сьогодні не почати змінювати простір під запити громади, завтра це вже можна буде не робити через відсутність самої громади.

Третє питання «Чому саме цей простір?» є більш складним. Вибір тематики креативного простору часто залежить від того, на яку фокус-групу спрямований простір. Умовно кажучи, треба визначитися, хто буде основним користувачем простору – «ІТ-шники», «перукарі» або змішана аудиторія? Також важливою є зацікавленість основних стейкхолдерів-інвесторів у цілях і результатах діяльності таких центрів. Якщо інвестором є індустріальні підприємства і їхньою метою є забезпечення робочою силою, то креативні простори будуть орієнтовані на підвищення комфорту мешкання у цій місцевості, наданні можливостей для творчості та розвитку молоді, проведенню дозвілля людей, зайнятих на виробництві. Доречним є розвиток кінотеатрів, центрів раннього розвитку дітей, спортивних майданчиків, паркової зони для сімейного відпочинку, можливо, навіть створення об'єктів для туристичної сфери. Якщо інвестори тяжіють до виникнення на території центрів генерації інноваційних продуктів, акцент у змістовій частині креативних просторів буде зміщуватися до хабів і коворкінгів, тож мета визначає і зміст реалізації.

Немалого значення має і місце, в якому формується або розбудовується креативний простір. Річ у тому, що зміст креативних просторів і їхнє цільове призначення суттєво залежить від історичної й архітектурної складової частин конкретної місцевості.

Окремі міста і території мають велику історичну спадщину у вигляді пам'яток архітектури, аутентичної культури, пам'ятників або унікальних природних ландшафтів. Зрозуміло, що перетворювати старовинний замок або п'ятисотрічну ратушу чи площу на палац зимових видів спорту чи технохаб є божевіллям. Та навіть центр сучасного мистецтва не завжди впишеться у мікроклімат, що утворювався сторіччями, але створення коворкінгів, освітеріїв, туристичних маршрутів є кращим варіантом. Коли йдеться про історичну забудову, то ми вже фактично маємо готові креативні простори, які потребують лише невеликої корекції, але лише у тих випадках, де це можливо і не завдає шкоди історичній спадщині. Яскравим прикладом таких «історичних креативних просторів» є замкові комплекси європейських міст.

Другою великою групою креативних просторів є простори, розгорнуті на технологічних майданчиках або у технологічних спорудах. Зазвичай це старі склади, цехи заводів, електростанцій. У таких просторах можливим є реалізація сміливих і масштабних проектів як технократичного, так і арт напрямів. Паралельно вирішується питання рекреації територій. Яскравим прикладом є перетворення на креативний простір для життя, роботи та відпочинку найбільшої цегляної споруди Європи – лондонської вугільної електростанції «Беттерсі» [18]. Ще одним чудовим прикладом зміни регресивного району міста на привабливий хаб для інвестицій є проект українського бізнесмена Василя Хмельницького «UNIT.City» в Києві. Проект замислений як створення на території колишнього Київського мотоциклетного заводу екосистеми «як однієї з найбільших платформ, яка поєднує в собі інфраструктуру та інноваційну екосистему для ІТ та технологічних компаній Центральної та Східної Європи...» [19].

Третім варіантом креативних просторів є об'єкти, що відразу створюються як креативні простори для життя, відпочинку та роботи. Протягом останніх десяти років муніципалітети та великі будівельні компанії, відчувши запит громад на новий зміст громадського і приватного простору, кардинально змінили принципи нового житлового будівництва [20; 21]. Сьогодні будуються не просто житлові багатоповерхівки або райони з таунхаусів, а відразу комплекси креативних просторів, що містять житловий фонд, інфраструктуру забезпечення (магазини, паркінги, адміністративні будівлі, дитячі садки, школи, парки, центри розвитку та дозвілля) й офісні центри. Планування й архітектура всіх елементів таких комплексів є органічно пов'язаною між собою та такою, що доповнює одна одну.

Висновки. Які ж міста в Україні найбільш активно впроваджують подібну містобудівну стратегію, стратегію розбудови креативних просторів? Це Київ, Львів, Харків, Дніпро, Одеса – «велика п'ятірка» українських міст, до яких активно виїжджає молодь. На них рівняються і починають активно змінюватись Маріуполь, Запоріжжя, Вінниця, Черкаси. Як наслідок, питання відтоку людського капіталу в цих містах дещо менше, ніж в інших містах і регіонах України. Тенденції є зрозумілими та прогнозованими. Сьогодні розбудова креативних просторів для міст і громад є питанням не престижу чи віддання належного моді, а виживання і розвитку, права на існування.

Список літератури:

1. Фавела. URL: <https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%A4%D0%B0%D0%B2%D0%B5%D0%BB%D0%B0> (дата звернення: 20.01.2021).
2. Боливарианские записки – 2. URL: <http://ghetto.in.ua/article.php?ID=10&AID=140> (дата звернення: 20.01.2021).
3. Красников Г. Страшный город Каракас. URL: <https://griphon.livejournal.com/240620.html> (дата звернення: 20.01.2021).
4. Кірюхін Д.І. Відтік населення з України: втрата мізків та м'язів. URL: <http://visnyk-psp.kpi.ua/article/view/199338> (дата звернення: 21.01.2021).
5. Томас Мор. URL: <https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%A2%D0%BE%D0%B%D0%B0%D1%81%D0%9C%D0%BE%D1%80#%C2%AB%D0%A3%D1%82%D0%BE%D0%BF%D1%96%D1%8F%C2%BB> (дата звернення: 21.01.2021).
6. Томмазо Кампанелла. URL: <https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%9C%D1%96%D1%81%D1%82%D0%BE%D0%A1%D0%BE%D0%BD%D1%86%D1%8F> (дата звернення: 21.01.2021).
7. Сегрегація. URL: <https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%A3%D1%80%D0%B1%D0%B0%D0%BD%D1%96%D1%81%D1%82%D0%B8%D0%BA%D0%B0> (дата звернення: 21.01.2021).
8. Дронова О.Л. Новий урбанізм: у пошуках виходу з урбаністичного колапсу. *Український географічний журнал*. 2015. № 3 С. 33–41. URL: https://ukrgeojournal.org.ua/sites/default/files/UGJ_2015_3_33-41.pdf (дата звернення: 23.01.2021).
9. Bramley G., Power S. Urban form and social sustainability: The role of density and housing type'. *Environ Plann B: Plann Design*. 2009. № 36 (1). P. 30–48.
10. Hall P. *Urban and Regional Planning*. Routledge, London and New York, 2002.
11. Павлів А.П. Теорія імпульсів в урбаністичному розвитку великого міста : дис. ... докт. архітект. : 18.00.01. Національний університет «Львівська політехніка». Міністерство освіти і науки України. Львів, 2019. С. 293, 296. URL: <https://lpnu.ua/sites/default/files/2020/dissertation/1569/pavlivdysertaciya.pdf> (дата звернення: 24.01.2021).
12. Урбаністична Україна: в епіцентрі просторових змін : монографія / за ред. К. Мезенцева, Я. Олійника, Н. Мезенцевої. Київ : Видавництво «Фенікс», 2017. 438 с.
13. Населення України. URL: <https://index.minfin.com.ua/ua/reference/people/> (дата звернення: 22.01.2021).
14. В Україні побільшало безробітних. URL: <https://www.epravda.com.ua/news/2020/09/25/665522/> (дата звернення: 22.01.2021).
15. Мінімальна зарплата в Україні більша, ніж в Росії та Білорусі – Немцінов. Інтерфакс Україна. URL: <https://ua.interfax.com.ua/news/economic/716103.html> (дата звернення: 22.01.2021).
16. Українська молодь повернеться після навчання за кордоном. Але за деяких умов. URL: <https://owl-study.com/blog/novyny-z-zhyttya-owl/opytuvannya-ukrayinciv-za-kordonom> (дата звернення: 22.01.2021).
17. Голубчак К. Особливості формування інноваційного креативного простору в структурі закладів вищої освіти. *Архітектура*. Т. 1. № 2. 2019. С. 55–62. URL: <https://doi.org/10.23939/sa2019.02.055> (дата звернення: 30.01.2021).
18. Баттерси: жить в легенде. URL: <https://angliya.com/2015/10/05/battersea-jll/> (дата звернення: 30.01.2021).
19. Інноваційний парк UNIT.City. URL: <https://ufuture.com/uk/nashi-kompaniyi/innovatsijnij-park-unit-city/> (дата звернення: 30.01.2021).
20. Проблеми та перспективи розвитку державного управління в умовах реформування : колективна монографія / заг. ред. Чечель А.О., Хлобистов Є.В. Бельско-Бяла (Польща) : Вища школа економіки та гуманітаристики, 2017. 493 с. URL: <https://dsum.edu.ua/storage/documents/monographs/chechel/%D0%B7%D0%B0%D0%B2%D0%B0%D0%BD%D1%82%D0%B0%D0%B6%D0%B8%D1%82%D0%B8.pdf> (дата звернення: 20.01.2021).
21. *Public Administration for Sustainable Development: New Challenges and Perspectives : Collective Monograph* / The general ed. Chechel A.O., Khlobystov Ie.V., Śleziak M. Mariupol – Bielsko-Biala (Poland) : University of Economics and Humanities, 2020. 369 p. URL: https://dsum.edu.ua/storage/documents/monographs/Public%20Administration%20for%20Sustainable%20Development/Monograph_2020.pdf (дата звернення: 20.01.2021).

**Leshchenko O.V. CREATION OF CREATIVE PUBLIC SPACES
AS A TOOL OF REVIVAL OF REGRESSIVE CITIES AND REGIONS**

The historical progress of urban research from the early nineteenth century to the present is analysed in the article. It is determined that modern researchers in urban studies concentrate a circle of scientific interests on a new phenomenon in the development of civilization – «hyper-cities». Based on the theory of the functioning of hyper-cities in the form of many densely arranged «centers of gravity», modern researchers have pointed to the acceleration of the change in the records of cities with a strict historical centre, residential and business districts. Urban scientists are actively studying the impact on the change of centers of gravity, which form new maps of cities, the so-called «creative spaces». The article considers the category of creative public spaces as a factor that determines the competitiveness of cities and communities in the struggle for territorial development. The substantive part of the concept of «creative space» has been analyzed and defined. At the same time, the traditional approach to the definition of the concept had been changed. After all, the main factor influencing the formation of the content is the ultimate beneficiary - creative youth. According to this approach, the creative space is defined as a micro-environment that meets the requirements and demands of the active part of society capable of generating creative thinking. It is established that the creative space is actually a form (architectural, infrastructural) that can enable creative people to fill themselves with content in which creative ideas, startups, products are produced. The main types of creative spaces according to the time of their origin and purpose are described. The connection between territorial development, labor and educational migration and urban planning strategy of municipalities and communities has been established. The factors that are systemic and key to the decision-making on the labor and educational migration of the active part of the community are identified. It is proved that three main issues «Why here?», «Why now?», «Why this space?», allow the community and the municipality to make the right management decisions in relation to the development of creative spaces in their territory in the framework of development strategies. The best practices of the «big five» of Ukrainian cities in the policy of curbing negative labor and educational migration are outlined.

Key words: *creative space, labor resources, labor migration, educational migration, community development, urban planning strategy.*